

MOJE DIJETE SVJEDOK

VODIČ ZA RODITELJE/STARATELJE DJECE KOJA SU
SVJEDOCI U KRIVIČNIM POSTUPCIMA U BIH

Drustvo psihologa Republike Srpske
Association of Psychologists of Republic of Srpska

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS
OF REPUBLIC OF SRPSKA

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Poštovani roditelji i staratelji,

pred vama je vodič koji vam nudi informacije o položaju djece žrtva i svjedoka u krivičnom postupku, savjete kako se ponašati ako se vaše dijete nađe u ulozi svjedoka i kome se obratiti. Svjedok je osoba koja je dužna pružiti informacije policiji, tužilaštvu i sudu o nekom događaju koje su važne za rasvjetljavanje krivičnih djela. Posebno važno je svjedočenje oštećenih/žrtava u krivičnom postupku, ali djeca mogu biti i veoma bitni svjedoci, ako su vidjeli i čuli (očevici) ili saznali da je prema nekom izvršeno krivično djelo. Traumatična iskustva djece predstavljaju traumatično iskustvo cijele porodice i nerijetko djeca zauzimaju poziciju da šute i kriju ono što im se dogodilo ili su vidjeli, nastojeći tako zaštititi svoje najbliže od svog negativnog iskustva. **Uloga roditelja u ovakvim situacijama je neprocjenjiva.**

Svjedočenje djece je regulisano posebnim zakonom u našoj zemlji – Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku kojim se djeca nastoje maksimalno zaštititi od ponovne traume, narušavanja privatnosti i drugih negativnih posljedica na njihov razvoj i odrastanje.

Osim hitnosti postupka u kojima se djeca pojavljuju kao oštećena lica, zakon propisuje da se djeca i mlađi maloljetnici u postupku mogu saslušati najviše dva puta. Stariji maloljetnici (16–18) mogu svjedočiti više od dva puta, ako je to potrebno. Saslušanje djece obavlja se iz posebne prostorije koja je tehnički opremljena, a sa djecom u toj prostoriji prisutna je samo stručna osoba (najčešće psiholozi, socijalni radnici ili pedagozi) koja pomaže saslušanju i pruža djetetu podršku.

Zakon zabranjuje suočenje djece sa osumnjičenim/optuženim licem, a ako djeca vrše prepoznavanje osumnjičenog/optuženog učinioca krivičnog djela, onda se to obavlja na način koji u potpunosti onemogućava da osumnjičeni/optuženi vidi dijete.

Djeca koja su ozbiljno fizički ili psihički traumatizovana djelom i okolnostima pod kojim je djelo izvršeno, ili pate od ozbiljnih psihičkih poremećaja koji ga čine izuzetno osjetljivim, u svim fazama postupka (prije, u toku i nakon saslušanja) imaju pravo na psihosocijalnu pomoć i podršku, te im se u skladu sa zakonom (Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka) mogu odrediti i druge mjere zaštite.

Postupci u kojima se pojavljuju djeca zatvorena su za javnost, a ako je potrebno sud može odrediti i druge mjere kako bi se zaštitio identitet djeteta i njegove porodice. Sve osobe koje dolaze u kontakt sa djetetom (ovlaštena službena lica, tužioci, sudije i stručna lica) moraju imati posebna znanja iz oblasti prava djeteta i krivičnopravne zaštite djece.

Djeca oštećena krivičnim djelom, odnosno njihovi roditelji/staratelji u toku krivičnog postupka bit će pitani od strane tužioca i suda da li postavljaju imovinskopravni zahtjev, odnosno da li traže da onaj koji je povrijedio njihovo dijete krivičnim djelom nadoknadi štetu za nanesene fizičke i duševne bolove i pretrpljeni strah, kao i pretrpljenu materijalnu štetu. Umjesto roditelja/staratelja to može učiniti i advokat. Naknada štete je određeni novčani iznos koji je dužan isplatiti učinilac za koga sud utvrdi da je kriv za krivično djelo učinjeno prema djetetu. O tome sud donosi presudu koja se dostavlja roditeljima /starateljima i advokatu koji je u krivičnom postupku zastupao interese djeteta.

Ukoliko imate sumnju da vam je dijete žrtva nečijeg nasilnog ponašanja ili je vidjelo i čulo da je prema drugom učinjeno krivično djelo (očevidac), potrebno ga je ohrabriti da vam ispriča

Dok vam dijete priča:

- slušajte, ne prekidajte ga;
- ne pravite izraze čuđenja, gađenja, nevjerice;
- ohrabrite dijete da priča iskreno, slobodno, svojim riječima
- uvjerite ga da se prijavljivanjem svakog oblika nasilja ne čini ništa pogrešno;
- uvjerite dijete da ono nije ni za šta krivo;
- reagujte odmah, čim vam se dijete povjeri;
- informišite se o simptomima koji se javljaju kod djece koja su doživjela traumatska iskustva i ako neki od njih prepoznate, potražite pomoć stručnjaka.

Ukoliko je vašem djetetu i porodici priječeno zbog učešća u postupku kao svjedoka, odmah to prijavite policiji ili tužilaštvu.

VRSTE NASILJA

Nasilje je svako ponašanje koje povrjeđuje tijelo ili osjećanja. Ako se nasilje često ponavlja nad istom osobom, onda se to zove zlostavljanje. Postoje razni oblici nasilja nad djecom i važno je da ih znate prepoznati:

→ **Fizičko nasilje** je kada neko povrjeđuje tijelo djeteta. To može biti: udaranje, šutiranje, guranje, davljenje, čupanje, zatvaranje i zaključavanje, otimanje, uništavanje stvari...

→ **Verbalno nasilje** je kada neko koristi riječi da bi povrijedio dječija osjećanja. To može biti: vrijeđanje, ismijavanje, omalovažavanje, prijetnje i slično.

→ **Socijalno nasilje** se događa kada se dijete isključuje iz grupnih aktivnosti, ogovara, kada se pričaju laži o nekoj osobi ili nagovaraju drugi da se s tom osobom ne druže.

→ **Seksualno nasilje** se dešava kada se dijete neprimjereno dodiruje po intimnim dijelovima tijela od strane drugog lica, upućuju riječi ili pokazuju slike neprimjerenog seksualnog sadržaja, kao i kada se tjeraju na seksualne odnose ili bilo koje druge seksualne aktivnosti.

→ **Nasilje putem mobilnih telefona i interneta** je kada neko, bez dozvole, snima telefonom druge i to šalje dalje, ili ih uznemirava pozivima, SMS-om i e-mail porukama.

Djeca ne smiju da trpe nasilje, jer ih to povrjeđuje i utiče loše na njihov razvoj. Kao dijete, imaš pravo da budeš zaštićen/a od nasilja, a odrasli imaju obavezu da ti obezbijede zaštitu. Važno je da znaš prepoznati nasilje, prijaviti ga i potražiti pomoć odraslih kojima vjeruješ!

PRAVA DJETETA

Konvencija o pravima djeteta primjenjuje se u skoro svim zemljama svijeta i ugrađena je i u domaće zakone koji se odnose na djecu koja su u kontaktu sa zakonom i sudom.

Po Konvenciji, dijete je osoba koja je mlađa od 18 godina.

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA, IZMEĐU OSTALOG, DJECI GARANTUJE:

Pravo na zaštitu od svih vrsta nasilja

Pravo da zna i razumije svoja prava

Pravo na zdravstvenu i psihološku pomoć ako je žrtva ili svjedok nasilja

Pravo da živi sa roditeljima, osim u slučaju kada od njih trpi zlostavljanje ili zanemarivanje

Pravo da izrazi svoje mišljenje o svemu što se na njega odnosi, a odrasli trebaju to saslušati i uvažiti u najboljem interesu djeteta

Pravo da traži informacije koje su za njega važne

Pravo na privatnost

KONTAKTI

U slučaju da je vaše dijete povrijeđeno krivičnim djelom, da je doživjelo neku vrstu nasilja ili bilo prisutno kada se ovakva djela događaju nekom drugom, ovo su institucije i organizacije koje možete kontaktirati radi pomoći:

POLICIJA, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD I TUŽILAŠTVO

Krivična djela u kojima je vaše dijete žrtva ili svjedok, možete prijaviti policiji na broj **122**. Također, ove slučajeve možete prijaviti i Centru za socijalni rad u mjestu u kojem živite i Tužilaštvu.

ŠKOLA

U školi možete potražiti pomoć stručnog osoblja (pedagoga, psihologa, socijalnog radnika) koji će vam pružiti savjet i uputiti vas prema drugim institucijama i organizacijama za pomoć.

SOS TELEFONI

Pomoć i savjet možete potražiti i putem telefonskog broja za djecu koja trpe nasilje: **Plavi telefon, na broj 080 05 03 05**. Ovaj broj je besplatan i linija je otvorena svakog dana od 9 do 17 sati, za svu djecu iz BiH.

ADVOKATI

Ako je vaše dijete povrijeđeno krivičnim djelom, imate i mogućnost posavjetovati se sa advokatom koji može u krivičnom postupku zaštititi pravne interese vašeg djeteta.

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

Na stranici www.mrezapraavnepomoci.org informišite se šta je besplatna pravna pomoć, gdje vam je dostupna i koji su to postupci u kojima imate pravo na besplatnu pravnu pomoć.

OMBUDSMANI

Pomoć i savjet možete potražiti i u Odjelu za prava djeteta pri Ombudsmanu BiH, na telefon **051 303 992** ili na e-mail **bl.ombudsmen@ombudsmen.gov.ba**

Možete se obratiti i kancelariji Ombudsmana za djecu Republike Srpske, putem telefona **051 222 420** ili e-maila **info@djeca.rs.ba**

NEVLADINE ORGANIZACIJE

Raspitajte se koje nevladine organizacije i udruženja rade na zaštiti dječijih prava u vašoj okolini i slobodno se obratite i njima za pomoć i savjet.

Neke od njih možete naći na web stranici www.snažnijiglaszadjecu.org a više informacija i na stranicama www.zaštitimodjecuodnasilja.org, www.djecanainternetu.org i www.sigurnodijete.ba

ODJELI/ODJELJENJA ZA PODRŠKU SVJEDOCIMA U SUDOVIMA I TUŽILAŠTVIMA

Na ovim mjestima rade psiholozi ili socijalni radnici koji pomažu svjedocima kada trebaju dati svoj iskaz pred tužilaštvom i sudom. Psihosocijalna pomoć i podrška pruža se svjedocima prije, za vrijeme i nakon svjedočenja, a osnovni cilj jeste da se stručnom psihološkom podrškom ublaži stres, anksioznost i ponovna traumatizacija davanjem iskaza. Stručna lica iz ovih odjela stoje na raspoglanju djeci svjedocima sve vrijeme postupka i ukoliko je potrebno organizuju psihološka savjetovanja za djecu i roditelje. Službenici odjela obično kontaktiraju roditelje djece koja se pojavljuju kao svjedoci, a uz poziv za svjedočenje dobijate informaciju o postojanju ovih službi sa kontaktima kako biste se i sami mogli obraditi za pomoć.

CENTRI ZA MENTALNO ZDRAVLJE

Ukoliko vaše dijete i vaša porodica ima probleme koje su posljedica traumatskog iskustva, obratite se za pomoć centrima za mentalno zdravlje u mjestu gdje živite.

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Ova brošura je omogućena uz pomoć UNICEF-a, odnosno, kroz projekat Pravda za svako dijete koji je podržan od Vlade Švicarske i Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida). Sadržaj publikacije nužno ne oslikava stajališta UNICEF-a, Vlade Švicarske i Sida-e.

